

Nr 45.

Ankom till Riksdagens kansli den 5 april 1910 kl. 2,³⁰ e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ordnande af kreditförhållandena för det mindre och medelstora jordbruket m. m.

(I. A.)

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 123, har herr *K. Karlsson* i Mo föreslagit, att Riksdagen ville besluta en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till ordnande af kreditförhållandena för det mindre och medelstora jordbruket samt för detta ändamål ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af 10,000 kronor.

Till stöd för framställningen har motionären anfört följande:

»För den jordbrukande befolkningen i många delar af vårt land möter det ofta stora svårigheter att anskaffa nödigt kapital för att hålla sig uppe i existenskampen. Dessa svårigheter i förening med dess i sig själf vackra sträfvan att förvärfva sig och förbättra sitt jordbruk hafva tvingat den att använda sig af utvägar, som framkallat betänkliga missförhållanden. Så har framför allt i Norrland bruket att skaffa sig lån medelst växlar tagit en utsträckning, som innebär uppenbara vådor för en sund ekonomi och ofta ledt till fullständig ruin. Man skaffar sig i denna form icke blott driftkapital, utan äfven medel till jordförbättringar, nybyggnader och annat. Och mången har icke kunnat inse faran, förrän det varit för sent. Nu har emellertid detta, att an-

vända sig af växlar, blifvit ett inrotadt missbruk, hvilket, som ofvan framhållits, just förorsakats af svårigheterna att på annat sätt skaffa nödigt kapital och som det därför fordras positiva åtgärder att aflägsna, i all synnerhet som ett dröjsmål härutinnan också kan få betänkliga följder för den själfständiga bondestammen i särskildt ifrågasvarande landsända. Den befolkningsgrupp det sålunda gäller bispringa, är icke enbart de mindre jordbrukare, hvilkas fastigheter ligga inom det värdemaximum, som bestämts för erhållande af egnahemslån, enär för dem redan mycket gjorts från statens sida. Det är äfven och närmast för innehafvarne af så kallade medelstora jordbruk som ett ingripande i och för ordnande af kreditförhållandena är af nöden. Egnahemssträfvandena omfattas af befolkningen med största intresse. Och de medelstora jordbruken äro en af de få former för egna hem, som kunna tillförsäkra sin brukare en någorlunda säker utkomst. Men dessa medelstora jordbruk kunna ej komma i åtnjutande af lån ur egnahemslånefonden, utan äro hänvisade till hypoteksföreningar, privatpersoner eller banker. De bestämmelser, som gälla för hypoteksföreningar, äro ej under nuvarande former särdeles lämpliga och att få privatpersoner att ställa kapital till jordbrukares disposition har varit rätt svårt och ofta förenadt med olägenheter på grund af de uppställda, ofta ofördelaktiga villkoren. Det har sålunda endast återstått bankerna som den enda utvägen.

Och om nu en höjning af gränsen för lån af hypoteksföreningar icke skulle kunna ifrågasättas, har jag tänkt, att en lånefond af staten upprättades, ur hvilken under vissa betryggande villkor lån kunde lämnas i syfte att skaffa vederbörande jordbrukare nödigt kapital. Detta skulle kunna ordnas, utan att staten behöfde löpa någon afsevärd risk, t. ex. genom kraftigt främjande af så kallade jordbrukskreditföreningar, till hvilkas bildande ett beaktansvärdt förslag öfverlämnades den 1 december 1908 af kungl. landtbruksstyrelsen till Kungl. Maj:t, hvari anhölls om proposition, att Riksdagen ville för åren 1910—1919 till Kungl. Maj:ts disposition ställa ett belopp af 10 miljoner kronor att såsom statslån tilldelas sådana i och för lättare lånfång bildade föreningar, hvarvid man dock måste se till att icke äfven där gränsen för lån af dessa sättes för lågt för att af brukare å de medelstora jordbruken kunna anlitas. Skulle förhållandena kunna ordnas äfven på annat fördelaktigt sätt, är däremot ingenting att invända. Hufvudsaken är emellertid, att något i det af mig angifna syftet blir gjordt.»

Frågan om lättande af kreditförhållandena för jordbruket har under den senare tiden vid flere tillfällen på grund af i ämnet väckta motioner varit föremål för Riksdagens behandling, dock utan att hafva föranledt någon Riksdagens åtgärd i själfva saken. Senast var frågan före vid 1906 års riksdag, då inom Andra kammaren motion väcktes om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående lämpligaste sättet att bereda jordbruket utväg att anskaffa erforderligt driftkapital och att härvid särskild uppmärksamhet måtte ägnas småbrukets behof samt om föreläggande för Riksdagen af de förslag, hvartill en dylik utredning kunde gifva anledning. Det tillfälliga utskott, som i anledning af denna motion afgaf utlåtande, förklarade sig dela motionärernas mening om behofvet af den ifrågasatta utredningen, men då denna angelägenhet genom af hushållningssällskapens ombud år 1903 fattadt beslut redan gjorts till föremål för Kungl. Maj:ts ompröfning, fann utskottet en begäran om utredning i saken jämväl från Riksdagens sida näppeligen vara behöflig eller lämplig samt hemställde därför, att motionen icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda. Detta blef ock kammarens beslut.

Med anledning af hushållningssällskapens ombuds berörda hänvändelse till Kungl. Maj:t har landtbruksstyrelsen sedermera afgifvit utlåtande och förslag i ämnet — det af motionären omförmälda förslaget, genom jordbruksdepartementet utgifvet af trycket under titel Landtbruksstyrelsens förslag af den 1 december 1908 angående ordnande af kreditförhållandena för det mindre jordbruket. Till grund för förslaget ligger en för ändamålet verkställd ingående utredning, omfattande, bland annat, yttranden från hushållningssällskapens förvaltningsutskott samt en utaf en sommaren 1906 särskildt för studerande af det mindre jordbrukets kreditförhållanden i Danmark utsänd sakkunnig person afgifven detaljerad redogörelse i nämnda afseende. I sitt utlåtande har styrelsen uppmärksammat de af motionären påpekade i vårt land rådande mindre tillfredsställande förhållandena på ifrågavarande område äfvensom de af honom antydda uppslagen att åstadkomma förbättring däraf; och ehuru väl styrelsen själf angifver sitt förslag afse det mindre jordbruket, äro förslagets bestämmelser så affattade, att däri inbegripes jämväl jordbruk af storlek, motsvarande hvad i allmänhet torde afses med medelstort jordbruk.

Frågan har alltså nyligen i den omfattning, hvori motionären betraktat densamma, varit föremål för utredning. På grund häraf och då

det är att hoppas, att Kungl. Maj:t, som allt fortfarande har frågan under pröfning, så fort ske kan kommer att förelägga Riksdagen det förslag, som kan föranledas af den utredning i ämnet, som sålunda redan verkställt eller må komma att ytterligare föranstaltas, får utskottet hemställa,

att Riksdagen icke må bifalla herr K. Karlssons ifrågavarande motion.

Stockholm den 5 april 1910.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.